

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

ΣΕ Β' ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια, την ... , με την εξής σύνθεση: Μαρία Βλαχάκη, Προεδρεύουσα Αντιπρόεδρος, Αγγελική Μαυρουδή και Ασημίνα Σαντοριναίου, Αντιπρόεδροι, Κωνσταντίνα Ζώη, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Ιωάννα Ρούλια, Γεώργιος Παπαϊσιδώρου και Ευαγγελία Πασπάτη, Σύμβουλοι. Από τους ανωτέρω οι Σύμβουλοι Γεώργιος Παπαϊσιδώρου και Ευαγγελία Πασπάτη μετείχαν ως αναπληρωματικά μέλη. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου Σταματίου Πουλή.

Για να δικάσει την από 28.9.2021 (με ΑΒΔ .../18.10.2021) αίτηση αναίρεσης του ..., κατοίκου ..., ο οποίος παραστάθηκε διά δηλώσεως του άρθρου 231 παρ. 1 του ν. 4700/2020 της πληρεξούσιας δικηγόρου του Μαρίας – Μαγδαληνής Τσίπρα (ΑΜ/ΔΣΑ...),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, που παραστάθηκε διά της Νομικής Συμβούλου του Κράτους Αθηνάς Αλεφάντη.

Με την αίτηση αυτή επιδιώκεται η αναίρεση της 903/2020 οριστικής απόφασης του Πρώτου Τμήματος (πρώην Ι Τμήματος) του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Την εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία ζήτησε την απόρριψη της αίτησης και

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 1.2.2023 γνώμη του και πρότεινε την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο, με την παρουσία της Γραμματέως Σταυρούλας Τσάλα, συνήλθε στις 29 Απριλίου 2024 σε τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e-Presence.gov.gr, σύμφωνα με το άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από την Ευαγγελία Πασπάτη, Σύμβουλο, που συμμετείχε ως αναπληρωματικό μέλος (άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 4820/2021).

**Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Αγγελικής Πανουτσακοπούλου και
Αφού σκέφθηκε κατά τον νόμο**

Αποφάσισε τα εξής:

1. Για την άσκηση της κρινόμενης αίτησης έχει καταβληθεί παράβολο ποσού 350 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ... της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων), το οποίο υπερβαίνει το οφειλόμενο, βάσει της περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 309 του ν. 4700/2020, παράβολο ποσού 150 ευρώ, και επομένως το υπερβάλλον ποσό παραβόλου πρέπει να επιστραφεί στον αναιρεσείοντα, σύμφωνα με το άρθρο 310 παρ. 3 του ν. 4700/2020, ανεξαρτήτως της έκβασης της δίκης.

2. Με την υπό κρίση αίτηση, όπως αυτή συμπληρώνεται με το κατατεθέν την 31.1.2023 υπόμνημα, ο αναιρεσείων, πρώην μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Πληροφορικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ζητεί την αναίρεση της 903/2020 οριστικής απόφασης του Πρώτου Τμήματος (πρώην Ι Τμήματος) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε η από 22.4.2015 (με ΑΒΔ .../2015) έφεσή του κατά της .../25.2.2015 απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με την απόφαση αυτή καταλογίστηκε σε βάρος του αναιρεσείοντος το ποσό των 39.181,94 ευρώ, το οποίο φέρεται ότι αντιστοιχεί σε αποδοχές που έλαβε αχρεωστήτως κατά το χρονικό διάστημα από 2.3.2010 έως 1.3.2012, εξαιτίας της μη τήρησης της υποχρέωσής του, μετά τη λήξη της χορηγηθείσας σε αυτόν άδειας υπηρεσιακής εκπαίδευσης, να προσφέρει υπηρεσίες επί χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριπλάσιο του χρόνου της άδειάς του.

3. Η αίτηση αυτή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και εν γένει νομοτύπως. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά το βάσιμο των λόγων αυτής.

4. Το Ελληνικό Δημόσιο, με το κατατεθέν στις 2.2.2023 υπόμνημά του, συντάσσεται με τις παραδοχές της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και ζητεί την απόρριψη της υπό κρίση αίτησης και τον καταλογισμό των δικαστικών του εξόδων σε βάρος του αναιρεσείοντος.

5. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Με την .../24.3.2010 απόφαση της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Γ' του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΥπΔΔΑΔ), όπως τροποποιήθηκε με την .../12.12.2010 απόφαση, χορηγήθηκε στον αναιρεσείοντα, υπάλληλο της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥπΔΔΑΔ, κατόπιν αίτησής του, άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης, προκειμένου να συμμετάσχει σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου της Σεούλ, με αποδοχές διπλάσιες των τακτικών αποδοχών (μειωμένες κατά το ποσό της χορηγηθείσας σε αυτόν υποτροφίας), διάρκειας δύο ετών, για το χρονικό διάστημα από 2.3.2010 έως και 1.3.2012, οπότε ο αναιρεσείων επέστρεψε και ανέλαβε υπηρεσία. Κατόπιν υποβολής εκ μέρους του νυν αναιρεσείοντος παραίτησης (στις

17.7.2014 και 1.8.2014), λόγω συνταξιοδότησης, με την .../27.10.2014 απόφαση της Προϊσταμένης της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού του ΥπΔΔΑΔ διαπιστώθηκε η λύση της υπαλληλικής του σχέσης από 1.8.2014, ημερομηνία κατά την οποία υποβλήθηκε η δεύτερη αίτηση παραίτησής του. Εν τω μεταξύ, όπως αναφέρεται στο .../25.8.2014 έγγραφο της ως άνω Διεύθυνσης του ΥπΔΔΑΔ, η εν λόγω υπηρεσία απέστειλε στον αναιρεσείοντα το .../28.7.2014 έγγραφο – πριν από την υποβολή της δεύτερης αίτησης παραίτησής του – προκειμένου να τον ενημερώσει ότι δεν έχει συμπληρώσει το προβλεπόμενο χρονικό διάστημα παραμονής στην υπηρεσία, μετά την επιστροφή του από την εκπαιδευτική άδεια που είχε λάβει. Κατόπιν των ανωτέρω, και δοθέντος ότι ο αναιρεσείων δεν παρέμεινε στην υπηρεσία του για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο της ληφθείσας εκπαιδευτικής άδειας (άρθρο 58 παρ. 7 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.), με τα .../2.12.2014 και .../13.1.2015 έγγραφα του Τμήματος Μισθοδοσίας του ΥπΔΔΑΔ, κλήθηκε να επιστρέψει τις αποδοχές που έλαβε κατά το προαναφερθέν χρονικό διάστημα, συνολικού ποσού 39.181,94 ευρώ (τακτικές αποδοχές, φόρος και δάνεια ποσού 30.899,31 ευρώ και πρόσθετες αποδοχές λόγω εκπαιδευτικής άδειας ποσού 8.282,63 ευρώ). Στην υποχρέωση αυτή δεν ανταποκρίθηκε, με αποτέλεσμα την έκδοση της .../25.2.2015 απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων περί καταλογισμού σε βάρος του του εν λόγω ποσού.

6. Το Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του απέρριψε την έφεση του ήδη αναιρεσείοντος κατά της ως άνω καταλογιστικής απόφασης, απορρίπτοντας, μεταξύ άλλων, ως αβάσιμο τον ισχυρισμό του ότι, κατά παραβίαση της αρχής της ισότητας, δεν εφαρμόστηκε και στην περίπτωση του η διάταξη του άρθρου 36 του ν. 4186/2013, που ρυθμίζει τον απαιτούμενο χρόνο παραμονής στην υπηρεσία, μετά την επιστροφή από εκπαιδευτική άδεια, των εκπαιδευτικών. Κατά το Τμήμα, ο αναιρεσείων δεν τελούσε σε όμοιες συνθήκες άσκησης της εργασίας του σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, υπέρ των οποίων ο νομοθέτης συνειδητά διατήρησε εξαιρετικές ρυθμίσεις, ενώ αντιθέτως για το σύνολο σχεδόν των δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών θέσπισε εν πολλοίς ταυτόσημες υποχρεώσεις παραμονής στην υπηρεσία, μετά τη λήξη της εκπαιδευτικής άδειας (βλ. για τους δικαστικούς λειτουργούς άρθρο 46 παρ. 9 του ν. 1756/1988, για τους υπαλλήλους των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού άρθρο 65 παρ. 7 του ν. 3584/2007, για το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος άρθρο 104Α παρ. 5 του π.δ. 3/2014 κ.λπ.).

7. Περαιτέρω, το Τμήμα απέρριψε ως αβάσιμο και τον ισχυρισμό ότι, κατά παραβίαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, χορηγήθηκε στον αναιρεσείοντα εκπαιδευτική άδεια, μολονότι το όργανο που την ενέκρινε γνώριζε ότι δεν του απομένει, ενόψει της συνταξιοδότησής του κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3865/2010, χρόνος

υπηρεσίας τουλάχιστον τετραπλάσιος της διάρκειας της χορηγηθείσας άδειας (άρθρο 58 παρ. 1 του ν. 3528/2007). Το Τμήμα απέρριψε τον ισχυρισμό αυτόν με την αιτιολογία ότι η παραίτηση του αναιρεσεύοντος λόγω συνταξιοδότησης ήταν υποθετική και άγνωστη στο αρμόδιο για την έγκριση της άδειας όργανο, κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο χορήγησης της έγκρισης αυτής, ενώ για τον ίδιο ήταν ενέργεια οικειοθελής, με την υποβολή εκ μέρους του των από 17.7.2014 και 1.8.2014 αιτήσεων παραίτησης από την υπηρεσία.

8. Επίσης το Τμήμα απέρριψε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό περί αντίθεσης του καταλογισμού στις αρχές της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης, με την αιτιολογία ότι προεχόντως δεν πληρούται ο όρος της καλοπιστίας, που πρέπει να συντρέχει σωρευτικά με την οικονομική αδυναμία, δοθέντος ότι με το .../28.7.2014 έγγραφο της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Διοικητικής Υποστήριξης του ΥπΔΔΑΔ, πριν από την υποβολή της δεύτερης αίτησης παραίτησής του (1.8.2014), του επισημάνθηκε ότι δεν έχει συμπληρώσει το προβλεπόμενο χρονικό διάστημα παραμονής στην υπηρεσία μετά τη λήξη της εκπαιδευτικής του άδειας, ενώ το ίδιο προκύπτει και από το άρθρο 58 του ν. 3528/2007, το οποίο, ως προς το ζήτημα αυτό, είναι απολύτως σαφές.

9. Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα ήχθη στην απόρριψη της έφεσης του ήδη αναιρεσεύοντος κατά της ως άνω καταλογιστικής απόφασης α) κατ' εσφαλμένη ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 36 παρ. 21 του ν. 4186/2013, σε συνδυασμό με τη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος), ενώ έπρεπε να θεωρήσει ότι η διάταξη αυτή, προκειμένου να μη δημιουργεί αδικαιολόγητο προνόμιο υπέρ των εκπαιδευτικών, επεκτείνεται, σύμφωνα με την αρχή της ισότητας, και στην κρινόμενη υπόθεση και β) κατ' εσφαλμένη εφαρμογή των αρχών της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, διότι το Τμήμα εσφαλμένα υπέλαβε ότι κατά τον χρόνο χορήγησης της εκπαιδευτικής άδειας δεν είχε δημοσιευτεί ο ν. 3865/2010, καίτοι το καθ' ου, κατά τον χρόνο έκδοσης της .../12.12.2010 απόφασης της Προϊσταμένης της Γ' Γενικής Διεύθυνσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, γνώριζε ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που έθετε ο ν. 3865/2010 και του χορήγησε εκπαιδευτική άδεια κατά παράβαση του άρθρου 58 παρ. 1 του ν. 3528/2007.

10. Η καθιερούμενη με το άρθρο 4 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα που δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη και επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες, αποκλείοντας τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια, είτε με τη μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες ή, αντίθετα, τη διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (ΑΕΔ 1/2012 σκ. 6, 4/2007 σκ. 7 και 3/2007

σκ. 6, ΕλΣυν Ολ. 1820/2021 σκ. 21, 172/2019 σκ. 10, 1388/2018 σκ. 7.2, 745, 744/2017 σκ. 3, 2654/2013, 2340/2009 κ.ά.). Συναφώς, είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με την απορρέουσα από το ίδιο άρθρο αρχή της αναλογικής ισότητας, η διαφοροποίηση, ποσοτική ή άλλη, κατά περίπτωση, καταστάσεων που δεν είναι όμοιες μεταξύ τους, με βάση κριτήρια αντικειμενικά και πρόσφορα να εξυπηρετήσουν κατά τρόπο συνταγματικώς ανεκτό τον σκοπό της διαφοροποίησης αυτής (ΕλΣυν Ολ. 543/2023, σκ. 18, πρβλ. ΑΕΔ 35, 34/1999, Ειδ. Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 133/2009, ΣτΕ 1784/2009, 4333, 4331/1996, 930/1990). Κατά τον δικαστικό έλεγχο, που είναι έλεγχος ορίων και όχι ορθότητας των νομοθετικών επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη ή την κατ' εξουσιοδότηση θεσμοθετούσα Διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίζει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με καθεμία από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης (ΕλΣυν Ολ. 1380/2021 σκ. 5).

11. Ο κυρωθείς με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 (Α' 26) - και ισχύων κατά τον κρίσιμο χρόνο - «Κώδικας Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.», ορίζει στο άρθρο 58, υπό τον τίτλο «Άδειες υπηρεσιακής εκπαίδευσης»: «1. Για τη συμμετοχή του υπαλλήλου σε προγράμματα μετεκπαίδευσης και προγράμματα ή κύκλους μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, ο υπάλληλος δικαιούται να ζητήσει άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης. Άδεια δεν χορηγείται αν ο χρόνος υπηρεσίας του υπαλλήλου που απομένει μετά το πέρας της άδειας είναι μικρότερος του τετραπλάσιου της χρονικής διάρκειας της άδειας. (...) 2. Η άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης χορηγείται από τον αρμόδιο Υπουργό (...) ύστερα από αίτηση του υπαλλήλου και μετά από σύμφωνη γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, το οποίο ελέγχει τη συνδρομή των προϋποθέσεων της παρ. 1 και συνεκτιμά τη συνάφεια της μετεκπαίδευσης ή της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης με το αντικείμενο της υπηρεσίας του, την υπηρεσιακή επίδοση και τις γνώσεις του υπαλλήλου. (...) 3. (...) 5. Ο υπάλληλος στον οποίο χορηγείται άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης λαμβάνει τις αποδοχές του. (...). Στους υπαλλήλους που χορηγείται άδεια για μετεκπαίδευση ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στο εξωτερικό παρέχονται αποδοχές αυξημένες στο διπλάσιο. Η προσαύξηση των αποδοχών μειώνεται κατά το μέρος που καλύπτεται από υποτροφία (...). 7. Μετά το τέλος της άδειας εκπαίδευσης ο υπάλληλος υποχρεούται να υπηρετήσει στο Δημόσιο ή σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου της άδειας. Σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσής του αυτής ο υπάλληλος υποχρεούται να επιστρέψει τις αποδοχές που έλαβε κατά το χρόνο της άδειας, ο οποίος δεν υπολογίζεται στην περίπτωση αυτή ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας. 8. (...)».

12. Από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη συνάγεται ότι η χορήγηση άδειας υπηρεσιακής εκπαίδευσης για μετεκπαίδευση ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση αποβλέπει στην εξειδίκευση των υπαλλήλων, πλην άλλων, και του Δημοσίου και την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων αναγκών της υπηρεσίας, χορηγείται δε κατά διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης, η οποία συνεκτιμά τις ανάγκες της υπηρεσίας και το όφελος το οποίο αυτή θα προσποριστεί από τη μετεκπαίδευση του υπαλλήλου, όπως και τη συνάφεια του αντικειμένου της αιτούμενης άδειας με τα ασκούμενα από τον υπάλληλο καθήκοντα (ΕλΣυν Ολ. 92/2018). Η κατά τα ανωτέρω προβλεπόμενη εκπαιδευτική άδεια χορηγείται στον υπάλληλο σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζει κάθε φορά ο ισχύων, κατά τον χρόνο χορήγησής της, Υπαλληλικός Κώδικας. Ειδικότερα, στον υπάλληλο που έλαβε άδεια για μετεκπαίδευση στο εξωτερικό χορηγούνται, υπό την ισχύ του ν. 3528/2007 (και πριν από την τροποποίησή του με την παράγραφο Γ1 (11) του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012), διπλάσιες αποδοχές, ο δε σκοπός της ως άνω προσαύξησης είναι ο μετεκπαιδευόμενος να δύναται να επιδοθεί απερίσπαστος στην ενασχόληση με τις σπουδές του, προκειμένου να επιτύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα προς όφελος και της υπηρεσίας. Για τον λόγο αυτόν, η παροχή της ως άνω άδειας (και της αναλογούσας μισθολογικής προσαύξησης) συναρτάται με συγκεκριμένες υποχρεώσεις του υπαλλήλου, ο οποίος οφείλει, μεταξύ άλλων, μετά τη λήξη της εκπαιδευτικής του άδειας, να υπηρετήσει στον οικείο φορέα για χρονικό διάστημα τριπλάσιο του χρόνου αυτής. Η υποχρέωση αυτή παρίσταται χρονικά περιορισμένη εντός ευλόγων ορίων (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1063/2021), ενώ σε περίπτωση που ο υπάλληλος αθετήσει την υποχρέωση παραμονής στην υπηρεσία για χρόνο τριπλάσιο του χρόνου της χορηγηθείσας άδειας, υποχρεούται να επιστρέψει το σύνολο των αποδοχών που έλαβε κατά το χρονικό διάστημα της άδειας αυτής.

13. Περαιτέρω, αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, οι διατάξεις του άρθρου 9 του ν. 2986/2002 παρ. 1 περ. δ', οι οποίες, κατά την αρχική τους διατύπωση, όριζαν: «Ο εκπαιδευτικός μετά τη λήξη της εκπαιδευτικής αδείας του υποχρεούται να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην εκπαίδευση της βαθμίδας που ανήκει ή άλλης βαθμίδας για χρονικό διάστημα τριπλάσιο του χρόνου της εκπαιδευτικής αδείας του και πάντως όχι μεγαλύτερο των δέκα (10) ετών. Από το συνολικό χρονικό διάστημα, πέντε (5) τουλάχιστον έτη πρέπει να διανυθούν στην εκπαιδευτική βαθμίδα, στην οποία ανήκε ο εκπαιδευτικός κατά την αρχική χορήγηση της εκπαιδευτικής άδειας», διατηρήθηκαν σε ισχύ, κατά τον χρόνο κύρωσης του Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 3528/2007), σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 αυτού, ως ειδικότερες των αντίστοιχων αυτού (κώδικα) διατάξεων. Με τις δε μεταγενέστερες διατάξεις του άρθρου 36 παρ. 21 του ν. 4186/2013, οι ως άνω διατάξεις αντικαταστάθηκαν ως εξής: «Ο εκπαιδευτικός μετά την λήξη της εκπαιδευτικής αδείας του υποχρεούται να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην εκπαίδευση της βαθμίδας που ανήκει ή άλλης βαθμίδας για χρονικό διάστημα ίσο με το χρόνο της

εκπαιδευτικής αδείας του και πάντως όχι μεγαλύτερο των πέντε (5) ετών. Από το συνολικό χρονικό διάστημα δύο (2) τουλάχιστον έτη πρέπει να διανυθούν στην εκπαιδευτική βαθμίδα, στην οποία ανήκε ο εκπαιδευτικός κατά την αρχική χορήγηση της εκπαιδευτικής άδειας.».

14. Οι διατάξεις του άρθρου 9 παρ. 1 περ. δ' του ν. 2986/2002, οι οποίες διατηρήθηκαν σε ισχύ με τον νέο υπαλληλικό κώδικα (ν. 3528/2007), αποβλέπουν στην εύρυθμη λειτουργία των σχολικών μονάδων, με την αποτροπή της παραίτησης εκπαιδευτικών και της δημιουργίας κενών στις εν λόγω μονάδες κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους (βλ. και αιτιολογική έκθεση της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 4 του ν. 3687/2008, με την οποία τροποποιήθηκε η περίπτωση ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ν. 2986/2002) και επομένως εξυπηρετούν την ανάγκη να αξιοποιούνται υπηρεσιακά οι δεξιότητες που αποκτούν οι εκπαιδευτικοί από την μετεκπαίδευσή τους. Όπως δε κρίθηκε με τη 1063/2021 της Ολομέλειας, η υποχρέωση των εκπαιδευτικών για παραμονή στην υπηρεσία με τις ως άνω διακρίσεις, όπως προβλεπόταν ήδη κατά την αρχική διατύπωση των εν λόγω διατάξεων, είναι χρονικά περιορισμένη εντός ευλόγων ορίων και συναρτάται με την ιδιάζουσα φύση του λειτουργήματός τους, αφού αυτοί ανήκουν σε διακριτή κατηγορία έναντι των λοιπών κατηγοριών οργάνων του Κράτους, καθιστώντας έτσι επιτρεπτή τη διαφοροποίηση του νομικού καθεστώτος τους ως προς ειδικές πτυχές του, που προσιδιάζουν στο λειτούργημα, χωρίς να δύναται η δικαστική λειτουργία, μη συντρέχουσας περίπτωσης κατάδηλης δυσμενούς διάκρισης, να υποκαταστήσει την εκτίμηση αυτής στην οικεία εκτίμηση του κοινού νομοθέτη.

15. Περαιτέρω, οι προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 36 παρ. 21 του ν. 4186/2013, οι οποίες τροποποίησαν τις διατάξεις της περίπτωσης δ' της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν. 2986/2002, εντάσσονται επίσης στο ειδικό καθεστώς που διέπει τους εκπαιδευτικούς ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, λόγω της ιδιάζουσας φύσης του λειτουργήματός τους, το οποίο διατηρήθηκε ως ειδικότερο κατά τον χρόνο κύρωσης του Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 3528/2007), σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 αυτού, επιβάλλοντας μάλιστα σε αυτούς πρόσθετη υποχρέωση παραμονής για τουλάχιστον δύο έτη στην εκπαιδευτική βαθμίδα στην οποία ανήκαν κατά την αρχική χορήγηση της εκπαιδευτικής άδειας, προς τον σκοπό, μεταξύ άλλων, της ομαλής λειτουργίας των σχολικών μονάδων.

16. Επομένως οι εκπαιδευτικοί, λόγω της ιδιάζουσας φύσης του λειτουργήματός τους και των διαφορετικών όρων άσκησης αυτού, αποτελούν διακριτή κατηγορία οργάνων του Κράτους, καθιστώντας έτσι επιτρεπτή τη διαφοροποίηση του νομικού καθεστώτος τους, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, χωρίς να δύναται η δικαστική λειτουργία, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση κατάδηλης δυσμενούς διάκρισης, να υποκαταστήσει την εκτίμηση αυτής στην οικεία εκτίμηση του κοινού νομοθέτη. Κατά συνέπεια, η διαφορετική μεταχείρισή τους, εντασσόμενη στο ειδικό σύστημα που καθιερώνεται για αυτούς, δεν παρίσταται αυθαίρετη και δεν εγείρει ζήτημα παραβίασης της συνταγματικής

αρχής της ισότητας, που καθιερώνεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, δεδομένου, μάλιστα, ότι και η υποχρέωση των λοιπών δημοσίων υπαλλήλων για παραμονή στην υπηρεσία μετά τη λήψη εκπαιδευτικής άδειας είναι χρονικά περιορισμένη εντός ευλόγων ορίων.

17. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με τις νομικές σκέψεις που προηγήθηκαν, ο λόγος αναίρεσης περί εσφαλμένης ερμηνείας από το Τμήμα των διατάξεων του άρθρου 36 παρ. 21 του ν. 4186/2013 σε συνδυασμό με τη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος), εξαιτίας της μη επέκτασης της εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων και στην περίπτωση του αναιρεσείοντος, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

18. Η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, που αποτελεί, όπως και η αρχή της ασφάλειας δικαίου, έκφανση του κράτους δικαίου (άρθρο 25 του Συντάγματος), αποσκοπεί στην προστασία της εύλογης και δικαιολογημένης, εν όψει των συνθηκών, πεποίθησης του πολίτη, ως μέσου συνετού ανθρώπου του οικείου κλάδου δραστηριότητας, ότι η δημιουργηθείσα από δημόσια εξουσία νομική κατάσταση, ως απόρροια πράξης του αρμοδίου οργάνου, είναι νόμιμη και μπορεί να επιφέρει όλα τα εκ του νόμου αναμενόμενα αποτελέσματα και ωφελήματα. Για τη συνδρομή δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στο πρόσωπο του διοικουμένου πολίτη είναι απαραίτητη η με συγκεκριμένες θετικές ενέργειες προηγούμενη παροχή διαβεβαιώσεων εκ μέρους της διοίκησης, μέσω των αρμοδίων οργάνων της, απαλλαγμένων από αιρέσεις και σύμφωνων με τους ισχύοντες κανόνες δικαίου, περί της νομιμότητας της κατάστασης που τα όργανά της καθιέρωσαν με τη συμπεριφορά τους (ΕλΣυν Ολ. 1651/2023 σκ. 37, 1669/2021 σκ. 17, 750 σκ. 16, 747/2017 σκ. 17).

19. Συναφώς οι αρχές της χρηστής διοίκησης και της καλής πίστης, που διέπουν τη δράση των δημοσίων οργάνων, επιβάλλουν την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους σύμφωνα με το αίσθημα δικαίου που επικρατεί, ώστε κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων να αποφεύγονται οι ανεπιεικείς επεμβάσεις στα έννομα συμφέροντα ή δικαιώματα των διοικουμένων. Οι αρχές αυτές δεν επιτρέπουν στη διοίκηση, επικαλούμενη εσφαλμένες ενέργειες ή παραλείψεις των οργάνων της, να αρνείται τη συναγωγή, υπέρ του διοικουμένου, των ωφελημάτων και νόμιμων συνεπειών που προέκυψαν από τη δημιουργηθείσα, εξαιτίας των σφαλμάτων των οργάνων της, νομική ή πραγματική κατάσταση, όταν μάλιστα δεν διακυβεύονται άμεσα συμφέροντα τρίτων (ΕλΣυν Ολ. 1651/2023 σκ. 37, 1269/2019 σκ. 7). Στην ειδικότερη δε περίπτωση που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως χρηματικά ποσά από περιοδικές παροχές, η αρχή της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης επιβάλλει τη μη αναζήτησή τους ή τη μερική αναζήτησή τους όταν, ενόψει των υφισταμένων σε κάθε περίπτωση συνθηκών, συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) δημιουργήθηκε στον λαβόντα η σταθερή και δικαιολογημένη πεποίθηση, αφού εκπλήρωσε τις νόμιμες υποχρεώσεις του, ότι ήταν δικαιούχος των παροχών αυτών και συνεπώς εισέπραττε

καλοπίστως τα καταβαλλόμενα χρηματικά ποσά και β) προκύπτει από την εκτίμηση των στοιχείων της προσωπικής, οικογενειακής και περιουσιακής κατάστασης του λαβόντος ότι η αναζήτηση, μετά παρέλευση μακρού χρόνου, και η απόδοση των οφειλομένων ποσών θα δημιουργήσει στον ίδιο ή την οικογένεια του, σοβαρές και απρόβλεπτες οικονομικές δυσχέρειες, οι οποίες θα έχουν άμεση, δυσμενή και δυσανάλογη, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, επίδραση στα μέσα διαβίωσής του (ΕλΣυν Ολ. 937/2024, σκ. 25, 1647/2023 σκ. 10, 547/2023 σκ. 29, 541/2023, 1852/2022, 1378/2021, 1375/2021, 2892/2020, 2893/2020, 1385/2012, πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ, της 15.9.2009 «Moskal κατά Πολωνίας» σκ. 74, 76).

20. Με τα ως άνω δεδομένα, ο λόγος αναίρεσης περί εσφαλμένης εφαρμογής των αρχών της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, διότι το Τμήμα υπέλαβε εσφαλμένως ότι κατά τον χρόνο χορήγησης στον αναιρεσείοντα της εκπαιδευτικής άδειας δεν είχε δημοσιευτεί ο ν. 3865/2010, καίτοι είχε δημοσιευτεί κατά τον χρόνο έκδοσης της δεύτερης απόφασης (123868/12.12.2010), με την οποία τροποποιήθηκε η αρχική απόφαση χορήγησης εκπαιδευτικής άδειας, και επομένως το καθού, παρότι γνώριζε πλέον ότι αυτός πληρούσε τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που έθετε ο ν. 3865/2010, του χορήγησε εκπαιδευτική άδεια κατά παράβαση του άρθρου 58 παρ. 1 του ν. 3528/2007, είναι απορριπτέος προεχόντως ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης. Και τούτο διότι κατά την έκδοση της επικαλούμενης ως άνω τροποποιητικής απόφασης, ο αναιρεσείων ήδη διένυε τον δέκατο μήνα της εκπαιδευτικής του άδειας, η οποία είχε εγκριθεί σε χρόνο προ της ισχύος του ν. 3865/2010, ενώ, όπως προκύπτει από το παραδεκτώς επισκοπούμενο δικόγραφο έφεσης, η εν λόγω νεότερη απόφαση αφορούσε απλώς τη ρύθμιση του ύψους των δικαιούμενων αποδοχών του, ενόψει της χορηγηθείσας από 2.3.2010 άδειας. Σε κάθε δε περίπτωση, ο λόγος αυτός προβάλλεται αλυσιτελώς, καθόσον και αληθής υποτιθέμενος δεν ανατρέπει την κρίση του Τμήματος ότι η παραίτηση του αναιρεσείοντος λόγω συνταξιοδότησης ήταν υποθετική και άγνωστη στο αρμόδιο για την έγκριση της άδειας όργανο, καθόσον ο αναιρεσείων δεν επικαλείται ταυτόχρονα έλλειψη ελευθερίας επιλογής εκ μέρους του ως προς τη συνταξιοδότησή του και μη οικειοθελή αποχώρησή του από την ενεργό υπηρεσία. Τέλος, ο ίδιος λόγος προβάλλεται αβασίμως κατά το ειδικότερο σκέλος του κατά το οποίο ο αναιρεσείων, επικαλούμενος τις ίδιες περιστάσεις, προβάλλει τη μη διάγνωση από το Τμήμα της παράβασης του άρθρου 58 παρ. 1 του ν. 3528/2007 κατά τη χορήγηση της εκπαιδευτικής του άδειας. Ενόψει αυτών, ορθώς το Τμήμα έκρινε ότι η παραίτηση του αναιρεσείοντος ήταν ενέργεια οικειοθελής, ενώ άλλωστε οι υποχρεώσεις του και οι συνέπειες από τη μη τήρηση αυτών ήταν σαφείς και προβλέψιμες βάσει του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, επιπροσθέτως δε του επισημάνθηκαν και από τη Διοίκηση, με αποτέλεσμα να μην εγείρονται

ζητήματα παραβίασης των ως άνω αρχών και να είναι απορριπτέοι οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι ισχυρισμοί.

21. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει η κρινόμενη αίτηση αναίρεσης να απορριφθεί και να διαταχθεί αφενός η κατάπτωση υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου του ποσού των 150 ευρώ εκ του κατατεθέντος παραβόλου και αφετέρου η επιστροφή στον αναιρεσείοντα του υπερβάλλοντος ποσού παραβόλου ύψους 200 ευρώ (βλ. σκέψη 1).

22. Τέλος, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, ο αναιρεσείων πρέπει να απαλλαγεί από τα δικαστικά έξοδα του αναιρεσιβλήτου Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 314 παρ. 3 του ν. 4700/2020).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση αναίρεσης.

Διατάσσει την κατάπτωση του ποσού των 150 ευρώ εκ του κατατεθέντος παραβόλου και την επιστροφή στον αναιρεσείοντα του υπερβάλλοντος ποσού παραβόλου ύψους 200 ευρώ.

Απαλλάσσει τον αναιρεσείοντα από τα δικαστικά έξοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε σε τηλεδιάσκεψη στις 29 Απριλίου 2024, κατ' εφαρμογή του άρθρου 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020.

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΜΑΡΙΑ ΒΛΑΧΑΚΗ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΟΥΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 11 Ιουνίου 2025 (βλ. πρακτικό δημοσίευσης με όμοια ημερομηνία).

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ